

FOLKHÖGSKOLE VETERANEN

NR 4 2011

KRIG

Krigiska ord heter en ny bok (Historiska Media) som gör läsaren eftertänksam. Där ger författaren Olle Bergman exempel på ord i vardagssvenskan som har lånats från krigets värld. Orden har ofta en munter och aktiv ton. Att gå i bräsch för något var en gång att kasta sig in i striden i en öppning i försvarslinjen. Nu menar vi att någon är initiativtagare och drar med sig andra. Avantgarde är idag nyskapande, ofta experimentella, konstnärer, författare etcetera. Från början var det en militär förtrupp som skulle uppehålla fienden. Manfall kan vi nu tala om när en föreningskväll samlar färre deltagare än väntat, men det stod förr för en betydligt sorgligare händelse. Det krigiska är långt borta i historien.

Krigsrubriker möter vi däremot hela tiden. Våra löpsedlar trubbar av oss varje dag med ord som kaos, katastrof och förödelse för att beskriva sådant som att skobranschen redovisat sämre försäljningssiffror. De väldiga och dödssvarta bokstäverna skrämmer oss inte längre. Men den krigiska verkligheten är inte avskaffad.

Den här veckan har ordföranden i Svenska Freds, Anna Ek, skrivit en debattartikel i Svenska Dagbladet (14 november). Den behandlar den konvention om klustervapen, CCM, som trädde i kraft för ett år sedan, undertecknad av Sverige och 110 andra länder men ännu inte ratificerad av oss. Det senare förhållandet ”står i kontrast till Sveriges långvariga arbete för internationell humanitär rätt”. Just nu samlar den internationella aktivistorganisationen Avaaz.org namnunderskrifter för en vädjan till ”världens statschefer” att göra allt för att förbjuda klusterbombarna.

Sverige spelade en drivande roll i kampen mot landminor. Nu hemsöker klusterbombarna både Libyen, Thailand och Afghanistan. De drabbar barn och civila ohyggligt och kan ligga kvar i stridsområden och vålla skador lång tid efter väpnade konflikter. I verkligheten är det här en stor framtidsfråga.

Lena Skördeman

FOLKHÖGSKOLE VETERANEN

MEMLEMSBLAD
FÖR FOLKHÖGSKOLANS
VETERANFÖRENING

www.vetfolk.dinstudio.se

Nummer 4
ÅRGÅNG 11
DECEMBER 2011

MEDLEM I FÖRENINGEN BLIR DU
GENOM ATT BETALA IN MEDLEMSAVGIFTEN
F.N. 150 KRONOR PER ÅR
TILL FOLKHÖGSKOLANS VETERANFÖRENING
PLUSGIROKONTO 400 28 34 - 2
GLÖM INTE ATT ANGE NAMN OCH ADRESS

INNEHÅLL

Krig	1
Vindarnas dans	2
Jag drömmer också men realistiskt	3
Aktuellt i folkhögskolan	4
Folkbildning i Litauen	7
Följ med till Litauen i maj	9
Veteranmöte på Södra Vätterbygdens folkhögskola	10
Lunnevad i ramplyset	11
Boka in tisdagen den 12 april	11
Resa till centraleuropas hjärta	11
Nu är det Dags ...	12

Redaktionskommitté

Egil Boräng
egil.boraeng@swipnet.se

Jörgen Håkansson
jorgenh1@telia.com

Rune Nilsson
rune.nilsson@folkbildning.net

Grafisk formgivare

Bertil Forsberg Consulting
bfgrafiskdesign@yahoo.se

Vindarnas dans

Dagarna flyta lika förbi
mot höst, mot mörker, mot vinter

Träden drar in sitt klorofyll
och lövens gröna färg,
går över i gult, i rött, i brunt i gredelint

Vindarna ökar sin kraft
och i sin dans
lyfter den färggranna mattan av löv
lägger den försiktigt tillbaka
för att åter lyfta den
i Dans efter Dans efter Dans...

Regnet och diset gör allting grått

Men plötsligt bryter solen fram
genom molnens sköld

Regnet och diset är borta

Solens strålar värmer
men mot aftonen och kvällen
sjunker termometerens kvicksilver under noll

Himlen är klar
och endast stjärnornas ljus
lyser upp Din stig

Bertil Forsberg oktober 2011

Denna höstdikt får bli redaktionens hälsning till alla våra läsare. Dikten speglar väl den höst som passerat.

Som ni vet är det Bertil som svarar för formgivningen av tidningen och som dessutom svarar för det stora jobbet att trycka och distribuera.

Fortsätt att förse oss med manus. Då är det lätt att vara redaktör! Och glöm inte att skicka in era e-postadresser så kan vi distribuera bladet som en pdf-fil. På det sättet får ni en tidning med bättre bildkvalitet än den som går att åstadkomma med nuvarande kopieringsmetod.

*Så vill vi från redaktionskommittén önska alla
folkhögskoleveteraner en*

God Jul och Ett Gott Nytt År!

Egil Boräng

Gösta Vestlund:

Jag drömmer också – men realistiskt

Foto: Rune Nilsson

Björn Höjer och Gösta Vestlund samtalar

Kommentar till Stewe Claesons följetong, kapitel 4 i föregående nummer av Folkhögskoleveteranen. På grund av Göstas synsättning har Björn Höjer gjort en intervju.

Björn: Är Du överens med Stewe om att den personliga gemenskapen är ett centralt begrepp för folkhögskolan genom tiderna?

Gösta: Javisst! Det var ju så att folkhögskolan som började med att ge bondeungdomen praktiska kunskaper om samhället, den kom att skapa en atmosfär av tillit, som reducerade elevernas rädsla och stimulerade deras studieintresse. Genom kamratskap och vänskap möjliggjordes deras utveckling till harmoniska, skapande människor och aktiva samhällsmedborgare.

Björn: När Du startade Tollare 1952 blev skolans motto "Vi är varandra". Du betonade gemenskapen redan då?

Gösta: Ja, jag hade ju själv varit elev på Sigtuna folkhögskola och lärare på Brunnsvik och

Marieborg och jag tyckte att Emilia Fogelclous sentens uttryckte något centralt jag fått med mig från Manfred Björkkvist och Alf Ahlberg, den enkla sanningen att samarbete med andra är avgörande för en individs utveckling.

Björn: Stewe ifrågasätter om inte specialiseringen och behörighetstänkandet på folkhögskolorna i dag har fjärmat dem från deras centrala uppgift – det existentiella samtalet?

Gösta: Njaa, det kan väl hända att vissa skolors kamp för att överleva ekonomiskt har fått dem in på sidospår, men i stort sett tycker jag att de håller kursen. Kom ihåg, att redan den första folkhögskolan skulle ge eleverna en chans att delta i arbetslivet, först i jordbruket och sen i industrisamhället. En trygg ekonomi har ju också betydelse för en människas personliga utveckling och samhällsansvar. I alla tider har folkhögskolan gått den här balansgången mellan praktisk nytta och samhällsansvar. Tänk på 50-talet, när lärarföreningen inte kunde enas i betygsfrågan. Då löste Skolöverstyrelsen problemet genom att införa studieomdömet, som inte mätte deltagarnas kunskaper utan deras förutsättningar för fortsatta studier. Och dessa studieomdömen bygger just på lärarnas personliga kontakt med varje enskild studerande.

Björn: Stewe menar att de yrkesförberedande linjerna kan vara ett hot mot gemenskapen. Vad menar Du?

Gösta: Jag vet att många skolor kan förena de här målen. Och som sagt, en viss yrkesutbildning är nödvändig för en senare arbetsgemenskap i samhället.

Björn: Finns det några vetenskapliga belägg för att folkhögskolan lyckats kombinera sin allmänbildande bredd och personlighetsfostran med kompetensgivning?

Gösta: Ja, faktiskt. Läs Berndt Gustavssons antologi om "folkhögskolans praktiker". Jag är

lite mindre pessimistisk än Stewe, bland annat på grund av den undersökning som refereras där av Sam Paldanius och Charlotta Alm. De har intervjuat ett stort antal lärare, och en klar majoritet av dessa menar att den atmosfär av tillit som jag talat om tidigare, den har fortfarande stor betydelse. Jag skulle mycket gärna se en ny undersökning där man intervjuade folkhögskolestuderande om deras reaktioner på folkhögskolans arbetsätt.

Björn: Vad menar Du då med arbetsätt?

Gösta: Jo, folkhögskolorna är ju relativt små. Det ger en möjlighet att lära känna varandra. Skolorna har mycket grupparbeten, dialogpedagogiken dominerar, man planerar studiebesök tillsammans etc. Jag vill också påminna om en undersökning av Folkbildningsrådet angående studiecirkeldeltagarna. Deras svar betonar allas möjlighet att yttra sig, att vara aktiva, att lyssna till och att tolerera avvikande synpunkter. Studiecirkelarna och folkhögskolorna har mycket gemensamt.

Björn: Vad tror Du då är nödvändigt för att behålla folkhögskolans profil i framtiden?

Gösta: Framför allt två saker. Först att folkhögskolans lärarutbildning får vara kvar i Linköpings Universitet. En forskningsanknuten lärarutbildning speciellt för folkhögskolan är nödvändig med tanke på den höga lärar-

avgången under de närmaste åren. Alla nya medarbetare måste bli medvetna om folkhögskolans särart.

Det andra kravet gäller ekonomin. Folkhögskolans statsbidrag har urholkats under många år. Lärare och rektorer tvingas att arbeta med annat än huvuduppgiften för att skolan ska gå runt. Men större statsbidrag kräver upplysta riksdagsmän. Det finns inte längre något "folkhögskoleparti" i riksdagen, bestående av f.d. folkhögskoleelever. Därför måste vi alla i dag lyfta folkhögskolan ur tystnaden. Folkhögskolan har hamnat i medieskuggan. Och det som inte syns och inte hörs, det finns inte.

Björn: Till sist – har Du genom Dina internationella erfarenheter fått belägg för att den nordiska folkhögskoleidén har en uppgift i framtidens värld?

Gösta: Absolut! Inte minst genom den betydelse Tanzanias 50 folkhögskolor fått för demokratins utveckling där. När jag ser de framväxande demokratirörelserna i norra Afrika kan jag bara hoppas att där skall växa fram en folkbildningsrörelse som kan bidra till en fredlig utveckling av demokratin, liksom vi en gång upplevde detta i de nordiska länderna. Det är med tanke på det som jag har föreslagit att den nordiska folkbildningsrörelsen borde komma med på Unescos världsarvslista.

Aktuellt om folkhögskolan

Gränsöverskridande folkbildning

"Gränsöverskridande folkbildning – om folkbildningens transnationella arbete" heter en nyutkommen rapport från FBR och forskningsrådet Mimer i Linköping. Den belyser all verksamhet som folkhögskolor och studieförbund har i samarbete med parter utanför Sveriges gränser. Resultatet är spännande på många sätt. Vi som genomförde undersökningen – jag var en av dem – visste redan innan att folkbildarnas internationella intresse är stort, men inte att det var så stort, med så många verksamheter på gång, så många folkhögskolor och framför allt så många samarbetsparter i så många länder!

99 av de totalt 150 stycken tillfrågade folk-

högskolorna har uppgett att de har transnationell verksamhet. Samarbetsparter var oftast annan utbildnings – eller bildningsverksamhet. Cirka hälften av aktiviteterna finansieras via Folkbildningsanslaget, resten av anslag från SIDA, Svenska institutet, Internationella programkontoret, ESF och Nordiska ministerrådet. Egenavgifter förekom naturligtvis också, som bifinansiering.

En av de frågor som ställdes var *Vilka mål har ni med den här transnationella verksamheten?* Svaren grupperas under tre rubriker

- **Att ge** visade sig vara det vanligaste syftet. Därmed menar man oftast att sprida svensk värdegrund, demokrati eller folkbildningstanken till andra länder. Det kan också handla

om att etablera folkbildningsorganisationer och – verksamhet utomlands. De svenska folkbildarna uppträder i en expert- eller rådgivarfunktion.

- **Att få** var inte fullt så vanligt. Det beskriver skolorna som att svenska folkbildare eller folkhögskoledeltagare ska lära mer om livsvillkor i andra länder. Man kan säga att folkbildarna då reser ut som antropologer.

- **Att utbyta** handlar om att parterna ska lära sig av varandra eller lära sig tillsammans. Ömsesidigheten betonas, och det jämbördiga mötet. Det är det minst vanliga syftet.

En annan självklar fråga som ställdes var *"I vilka länder har skolan transnationella aktiviteter?"* Det kan vara intressant med några siffror här: *Europa utom Norden 165 aktiviteter, Afrika 66, Norden 62, Asien 51, Nordamerika 11, Latinamerika 24 och Australien 0*.

Vid en jämförelse mellan vart folkhögskolornas deltagare reser under sina studier med studenterna på högskola/universitet visade det sig att folkhögskolorna ofta söker sig till helt andra delar av världen. Folkhögskolornas deltagare i långa kurser valde under 2009 i första hand Afrika (38 procent), Europa utom Norden och Baltikum (26 procent) samt Latinamerika (13 procent).

Som jämförelse togs uppgifter från Centrala studiestödsnämnden, CSN, som visar att de högskolestuderande för det mesta läste vid universitet i Europa utom Norden och Baltikum (52 procent), samt i Nordamerika (18 procent) under 2009. Bara enstaka högskolestuderande läste i Afrika eller Latinamerika, knappast någon folkhögskoledeltagare valde Nordamerika.

I dessa mönster avspeglas bland annat folkhögskolans långa tradition av solidaritetsarbete.

Studieomdömet på väg att förändras

FBR har efter en enkät och en remissrunda nu fått in remissvaren på ett förslag om förändring av studieomdömet. Frågan har aktualiserats av att gymnasieskolan ändrar sitt betygssystem.

Något beslut finns inte ännu, men en majoritet av de svarande har sagt ja till ett studieomdöme i sju skalsteg, till att studieomdöme ska sättas årligen och ganska många vill att

deltagarna ska få rätt att överklaga ett studieomdöme. Flera vill också lämna den relativa skalan och övergår till ett målrelaterat system. Nu hör det till saken att knappt hälften av skolorna har svarat på remissen. Men alla har deltagit i den enkät som föregick remissen. Jag återkommer med närmare uppgifter när beslut fattats.

Den allmänna kursens status idag

Ibland hör man mycket pessimistiska uttalanden om allmän kurs, eller kanske snarare om idealtypen för allmän kurs: den allmänbildande, samhällsmedvetna, den som vi veteraner minns från vår första aktiva tid. Somliga av oss har ju varit borta från folkhögskolans praktik ett bra tag och får nöja oss med berättelser, rykten, rapporter och utredningar, med något enstaka nedslag i dagens folkhögskola i form av studiebesök, gärna i veteranföreningens regi. Jag har upplevt enstaka skolor där allmänna linjen helt bytt skepnad eller knappt existerar, men det är som sagt enstaka. Jag har också upplevt skolor som är goda exempel, som t.ex. den folkhögskola mitt i ett köpcentrum i Örebro vars företrädare vid veteranernas besök där gav ett synnerligen engagerat och inspirerande intryck

Några statistiska fakta om allmän kurs 2010
Antalet deltagare var under våren 12 400 och under hösten 12 000. Kvinnorna utgjorde 60 procent, männen 40 procent. Bland deltagarna var det 88 procent som studerade allmän-teoretisk inriktning. På långa allmänna kurser under 2010 var utbildningsbakgrunden högst grundskolekompetens för 35 procent av deltagarna, och för dem med högst 2-årig gymnasieutbildning 84 procent. Omkring hälften av deltagarna på de långa allmänna och särskilda kurserna var yngre än 25 år under såväl vår- som höstterminen.

Pressklipp om allmän linje

Statistik är fyrkantig och "enfaldig", verkligheten är som vi vet mångfaldig på folkhögskola. Jag sitter och bläddrar i en pärm med pressklipp från främst lokal press om folkhögskolor. På en skola dominerar invandrarna den allmänna kursen, på en annan är det enbart kvinnliga deltagare, på en tredje skola är det ett så starkt söktryck att platserna inte räcker till, medan en fjärde har problem att fylla dem. Skolor på landet har svårare idag att rekrytera till allmän kurs, men när den

omplanteras till stadsmiljö, som på Åsa, Wijk, Brunnsvik m fl. så kommer deltagarna. Storstadsfolkhögskola är dagens sätt att möta människors behov.

Jag ser i klippen att Karlskoga har stort tryck på sin allmänna kurs och att Fridhems folkhögskola har hälften av sin verksamhet på allmän kurs. Den senare ser dock inte ut som förr, med enbart allmänna ämnen utan har vid sidan av dem ett profilämne, som film, foto, grafik, måleri eller högskoleförberedande.

En uppgift från föregående år var att var femte deltagare hoppar av sina studier på folkhögskola. På Birkagårdens folkhögskola lyckades man för något år sedan halvera antalet avhopp, genom att systematiskt ägna mer tid åt varje ny deltagare: en grundlig intervju, läs- och förståelsetest, specialpedagog, mentorer, regelbundna utvecklingssamtal mm.

Jag finner också i pressklipp en rad vittnesmål om att den allmänna linjen på många skolor fortfarande fyller grunduppgiften att få människor att växa. Några exempel: Per som hade stora kunskapsluckor från grundskolan berättar hur han på allmänna linjen fått djupare kunskaper, bredare kontakter och växt som människa. Sara som flytt från Kurdistan går allmän kurs på Tollare med inriktning på sociala frågor och livskunskap. Hon har startat ett nytt liv, stortrivs med internatet, vännerna, gemenskapen, öppenheten och lärarna. Hon har utvecklats enormt bara på ett par månader – börjat få grepp om det nya språket, men också fått en vidgad värld. Mustafa från Somalia är blind och har på Ågesta folkhögskola fått en ny frihet. Han har lärt sig läsa, blivit självständig, och insett att även en synskadad kan ha ett fullgott liv. Kylan är det enda han inte uppskattar i sitt nya hemland!

Folkhögskolan som mobiliserande kraft

Hur är det då med förmågan och viljan att reagera mot orättvisor och problem i samhället? Svaret blir att det är ett antal skolor som är mer aktiva än andra, vilket nog var fallet också förr i världen. Globala frågor, t.ex. miljöfrågor och mänskliga rättigheter intresserar. *Folkhögskolor utan gränser* är ett nätverk av ett stort antal folkhögskolor som erbjuder kurser i globala frågor. De har kurser som är behörighetsgivande allmänna kurser, med

global inriktning och spännande upplägg, men också profilkurser i rättvis utveckling, klimat, hållbarhet, internationella kurser med studieresor eller praktikperioder i öst och syd. Men vad som är rättvist, vad som är hållbart och vad som är bättre – det är frågor deltagarna själva får ta ställning till på kurserna.

På en bild från den 15 oktober i år kan jag se folkhögskoleelever från Färnebo, Sörängen, Valla och Vimmerby stå på Sergels torg och bilda en så kallad flash-mob för att sända en signal till världens beslutsfattare att det är hög tid att ta den globala uppvärmningen på allvar. Vädret den dagen passade på att ge ett symboliskt bidrag till demonstrationen genom nästan tropiska vindar och ett rejält skyfall. När skyfallet väl var över formerade deltagarna sig i de tre bokstäverna SOS, för att sedan formera om sig och bilda siffrorna 400. Världen subventionerar fossila bränslen med 400 miljarder dollar årligen, det är precis lika mycket som Världsbanken menar att utvecklingsländerna behöver i klimatinvesteringar inom en snar framtid.

Folkhögskoledeltagarna genomförde aktionen när de var i huvudstaden för jätteforumet Inspiration Världen, som hölls på ABF-huset i Stockholm 15 oktober i år. Det var Latinamerikagrupperna tillsammans med ett 40-tal organisationer och folkhögskolor som tog initiativ till detta nödvändiga forum, Inspiration Världen. Och forumets egen målformulering löd: "Precis som ursprungsfolken vänt ett historiskt förtryck till en dag för motstånd och mobilisering, vill vi under Inspiration Världen hitta inspiration i folkrörelsernas kamp för en rättvis och hållbar värld!"

Visst satsar man fortfarande på folkhögskolan! De estetiska linjerna är särskilt populära. Musiklinjerna hör vi ofta talas om men det finns också andra inriktningar.

Region Värmland satsar 15 miljoner på ett nytt filmhus på Molkoms folkhögskola. I ett pressmeddelande skriver Region Värmland att Molkoms folkhögskola har en av de främsta utbildningarna inom film och scenkonst bland landets folkhögskolor. Satsningen på film har sitt ursprung i det samarbete som finns mellan skolan och Film i Värmland. – Satsningen är viktig både för Molkoms

folkhögskola och Molkom som ort. Den bidrar även till en mer kreativ och innovativ miljö i Värmland, säger skolans rektor

Det är inte ovanligt med klipp om f.d. folkhögskoledeltagare som gjort framträdande prestationer i konstnärliga ämnen de tillägnat sig på folkhögskola.

I våras filmade Joen Bergenrud sin slutfilm "Solglimt" på Katrineberg folkhögskolas filmlinje. Filmandet skedde i Falkenbergstrakten med flera Falkenbergsungdomar i huvudrollerna. Nu ska den färdiga kortfilmen visas som förfilm till den omtalade och flerfaldigt prisbelönade långfilmen Winter's Bone, på Falkenbergs Filmstudio.

Serieskolan är en del av Kvarnby folkhögskola. Serieskolan är också en viktig byggsten i Seriestaden Malmö serietecknarscen. Skolan har skapat en framgångsrik plantskola för många unga serietecknare i vårt avlånga land och också i Danmark. En rad f.d. "kvarnbyiter" ger numera med framgång ut egna serieböcker. Andra jobbar åt förlag som Bonniers, Egmont, Kartago, Kolik mm. Deras serier publiceras i Bamse, Nemi, Pondus, Kamratposten, Galago och andra serie- och dagstidningar. Dessutom har olika seriekollektiv som Dotterbolaget, Seriestudion och C'est Bon Kultur sina rötter hos Kvarnbys serieskola.

Kerstin Mustel

FOLKBILDNING I LITAUEN

Tvårs över Östersjön, mindre än fyrtio mil från Kalmar, ligger Litauen, det land av de baltiska staterna som nog är minst känt hos oss. Jag kom i kontakt med landet 1996 då Olof Palmes Internationella Centrum bjöd in till en konferens i Klaipeda med syftet att diskutera samarbete mellan svenska och litauiska folkrörelser med inriktning på folkbildning.

Foto: Staffan Roselius

Folkhögskolan i Rumsiskes, Litauen

Jag arbetade då på Ädelfors folkhögskola, som var en av de inbjudna organisationerna tillsammans med bland andra ABF.

I en utkyld konferenslokal i slutet av oktober månad träffade vi ett antal entusiaster från Litauen, de flesta från universitet och högre pedagogiska skolor samt från partier och fackliga organisationer, som berättade för oss svenskar om behov, önskemål och förutsättningar för att etablera en fri, informell och obunden folkbildningsrörelse i landet.

Det visade sig att man under landets korta tid av självständighet mellan de två världskrigen haft ett bildningsarbete som liknade våra studiecirklar. Povilas Kuprys, som doktorerat på en avhandling om nordisk folkhögskola i ett grundtvigianskt perspektiv höll ett inspirerande föredrag om Litauens bildningshistoria. Detta tal gjorde mig övertygad om att det skulle vara fruktbart att försöka formulera ett projekt utifrån Povilas' tankar.

Denna konferens slutade med att vi grupperade oss kring olika teman och när vi lättade från flygplatsen i Palanga hade jag och mina kollegor från Ädelfors och ABF med oss en lista på tänkbara teman för ansökan till Palmeacentret samt några namn som skulle bli våra kontaktpersoner och senare viktiga samarbetspartners. Tre av dem skulle bli våra verkliga vänner; Povilas Kuprys, Gita Sapranuskaite och Vita Kriviciene.

Hösten 1997 formulerades ett projekt vars syfte var att bygga upp en folkbildningsverksamhet med inriktning på demokratiskolning, ledarutbildning och kultur samt att stödja tillkomsten av en folkhögskoleverksamhet. Ädelfors folkhögskola och ABF i Kalmar län stod som gemensamma projektägare och i Litauen hade vi två partners inledningsvis; Lithuanian Labour Education Society – LLAS och Lithuanian Association of Adult Education – LLAE. Verksamheten påbörjades våren 1997 men det visade sig ganska snart att den fackligt anknutna LLAS inte fyllde måttet för att ta emot ekonomiskt stöd från oss. Tyvärr fick vi lägga tanken om en organisation för studiecirkelverksamhet på hyllan tills vidare men inom LLAE fanns det driftiga personer som drev idén om folkhögskolor på ett utmärkt sätt.

Ett antal seminarier genomfördes såväl i Sverige som i Litauen och vi hämtade också

inspiration från Danmark, vidare engagerades Ölands folkhögskola samt det lilla öländska förlaget Bildningsförlaget. Redan under år 1998 fanns ett embryo till tre folkhögskolor i Litauen, i Klaipeda, i Kaunasregionen och i Sintautai. Skolan ett par mil utanför Kaunas, som heter Rumsiskés folk high school var först igång med kursverksamhet i studiecirkelliknande form. Ledare för ett entusiastiskt team var och är Gita Sapranuskaite.

De tre skolorna bildade 1999 National Association of Folk High School – NAFHS, den litauiska förkortningen är NALMA, ordförande är Vita Kriviciene. I den lilla staden Sintautai cirka 80 kilometer från Kaunas anfördes verksamheten av Vitas Girdauskas och även den skolan har haft en positiv utveckling medan verksamheten i Klaipeda upphörde efter ett par år mest beroende på att arbetet sköttes av en enda person som inte lyckades bygga upp en stabil ledning. Folkhögskolorna i Rumsiskes och Sintautai har egna lokaler med möjligheter till internat. Rumsiskes ingår som en del i en kulturhistorisk miljö som speglar Litauens historia avseende byggnadsstil, levnadssätt och kultur. Skolan i Sintautai är inrymd i ett före detta sovjetiskt kulturhus centralt i den lilla staden

De tre sista åren av projektet 2001-03 slöts alla samarbetsavtal mellan NALMA och ABF Kalmar län. Av olika skäl lämnade Ädelfors projektet och Bildningsförlagets roll blev alltmer nedtonad till förmån för andra engagemang.

De huvudsakliga verksamhetsmålen för de två fungerande skolorna har varit och är alltså att utveckla en pedagogisk och metodisk utbildning för lärare och ledare.

I detta ingår att arbeta med skapande verksamhet och att lyfta fram den traditionella kulturen. Kurser i främmande språk och kring sociala och kulturella frågor är andra inslag.

I projektets slutskede engagerades Linköpings universitet främst genom att Staffan Roselius ansvarade för en särskild fristående kurs "Education for Democracy and Global change" med deltagare från flera länder. Vidare har universitetet varit partner i ett stort folkhögskoleprojekt på temat "flexibelt lärande i miljöer skapade i nätverk kring folkhögskolor eller motsvarande organisationer".

Detta projekt tog den litauiska folkhögskoleorganisationen NALMA initiativ till och genomförde tillsammans med sex europeiska länder med stor framgång. Georg Karlsson och Staffan Roselius var universitetets representanter. När detta projekt avslutades 2004 utgavs två rapporter i bokform som ger en god bild av den informella frivilliga bildningens roll i de sex länder som ingick i projektet. En viktig partner i Litauen har under alla år varit Vytautas Magnus-universitetet i Kaunas.

Vi har under den senaste dryga tioårsperioden skaffat oss god kunskap om folkbild-

ningen i Litauen och vi har ett bra nätverk av folkbildningsaktiva varav de flesta dessutom arbetar med vuxenpedagogiska frågor på universitet eller pedagogiska institut. Det vore kanske ett lämpligt resmål för folkhögskolans aktiva veteraner att under några dagar utbyta tankar med folkbildare på andra sidan Östersjön som med små medel och på kort tid lyckats skapa en liten men växande folkbildningsrörelse. Vi som haft förmånen att medverka har nog lärt minst lika mycket av våra litauiska vänner som de av oss.

Georg Karlsson

FÖLJ MED TILL LITAUEN I MAJ

En av Veteranföreningens resor under 2012 är tänkt att gå till Litauen, ett av våra närmaste grannländer, men kanske det minst kända. Här finns sedan drygt tio år några folkhögskolor i gång.

I vidstående artikel berättar Georg Karlsson om det projekt som ABF Kalmar län, Ädelfors folkhögskola och inte minst Georg själv startade för femton år sedan för att stödja etablerandet av några folkhögskolor och organisationen NALMA.

Georg och jag har sedan dess besökt de litauiska folkhögskolorna flera gånger. Senast var vi där i september i år för att orientera oss om dagsläget och undersöka förutsättningarna för en veteranresa under 2012.

Vad finns det då att se i Litauen? Först och främst de båda folkhögskolor som arbetar under NALMAs egid, Rumsiskes och Sintautai. För båda gäller att det är småskaliga skolor som i huvudsak arbetar med korta kurser inriktade på kultur. Folkhögskolorna i Litauen har praktiskt taget inget statsstöd, lärarna är eldsjälar som i regel har ett annat arbete som försörjning. Föreståndaren för Rumsiskes, Gita Saprauskaite, arbetar t.ex. som museiintendent på Rumsiskes Open air Museum, där folkhögskolan är belägen.

Rumsiskes Open Air Museum är ett slags "Skansen" med ett drygt hundratal äldre byggnader som speglar den litauiska folkkulturen, och kurserna på folkhögskolan drar i hög grad nytta av den omgivande miljön. Sedan några år tillbaka har man också ett litet

internat med ett tjugotal sängplatser. Rumsiskes ligger mellan landets båda större städer, Vilnius och Kaunas. I närheten finns också en sevärd liten trevlig stad på ungefär 14 000 invånare, Kaisadorys, en av Litauens fem stiftsstäder.

Den andra folkhögskolan, Sintautai, ligger i ett jordbruksområde, ungefär åtta mil väster om Kaunas (inte så långt från gränsen till Polen). Också här är de flesta kurser inriktade på konst, konsthantverk och annan kultur. För tio år sedan hade man även lantbruksteknik på schemat – precis som de första svenska folkhögskolorna i slutet på 1800-talet.

Det finns också en hel del annat intressant att ta del av i Litauen. De båda större städerna, Vilnius och Kaunas, som har ett rikt kulturliv och många intressanta historiska sevärdheter, ligger på knappt tio mils avstånd från varandra. Mitt emellan dem ligger också Litauens historiska huvudstad, Trakai. Här huserade omkring 1400 Litauens kung Vytautas den store som härskade över ett av Europas mäktigaste länder. (Teveprogrammet Go´kväll hade för övrigt ett inslag om Trakai den 1 november).

Ett historiskt museum om modernare tider är Groutas Parkas i Kaunas. Här skildras Litauens situation under Sovjettiden (1940-1990) på ett mycket tankeväckande sätt. Det finns således mycket intressant att uppleva för vetgiriga folkhögskoleveteraner i detta vårt grannland. Vi har tänkt oss att resa dit under slutet av maj, förslagsvis vecka 21

(då det f.ö. också pågår en musikfestival i Kaunas).

Det finns flera olika alternativ för resa och boende. Vi återkommer till detta under förutsättning att det finns intresse bland Veteranföreningens medlemmar att göra denna resa på fyra-fem dagar på försommaren.

Det finns flera flygförbindelser till Litauen. Georg och jag åkte senast från Arlanda via Riga till Kaunas till det facila priset av 1 600 kronor tur och retur. Kaunas har flera hotell och det finns även möjlighet att bo i

Rumsiskes. Fyra natters logi kostar knappast mer än drygt 2000 kronor. Maten är billigare än i Sverige. Hyra för någon form av buss för att förflytta oss mellan sevärdheterna får vi förstås också räkna med. Totalkostnaden bör kunna stanna någonstans kring 5 000 kronor.

Staffan Roselius

Hör av dig till Georg Karlsson
0495-418 19, 070-561 94 09
e-post: georgka@telia.com
eller Staffan Roselius
013-59 298, 070 645 98 75

Veteranmöte på Södra Vätterbygdens folkhögskola

Onsdagen den 12 oktober träffades en grupp pensionärer med ett förflutet inom folkhögskolan på Södra Vätterbygden (SVF) i Jönköping. Tidigare lärare och rektorer från Helligden, Tidaholm, Mullsjö och Vieback förutom från värdskolan och veteranföreningen sammanstrålade en underbar höstdag för att lyssna till intressanta föredrag, samtala kring erfarenheter från folkhögskolans värld och diskutera folkhögskolans framtid, något man gjort många gånger tidigare. Äldst till levnadsår och folkhögskoleår var Arne Back, numera boende i Uppsala men rektor på Helligden i 33 år fram till sin pensionering 1986. I en obruten följd av år hade han dessförinnan varit lärare sedan 1946 på olika folkhögskolor

Första föredraget hölls av Jönköpings Läns Landstings kulturchef Jörgen Lindvall. Som tidigare teaterregissör och engagerad inom olika områden i kulturlivet, bland annat som kulturchef i Eksjö kommun, hade han en gedigen erfarenhet då han talade om "Dagens folkbildning och kultur". Under en dryg timme tog han med oss på en vandring i Jönköpings landstings kultur och folkbildning och berättade om viktiga kontakter med SVF och övriga folkhögskolor. Landstinget har beslutat att inte bilda en region tillsammans med övriga Smålandslän, vilket annars kunde tyckas vara naturligt på samma sätt som Västra Götalandsregionen binder samman Västergötland. Den stora frågan för landstingets kulturverksamhet just nu är hur man genomför kulturutredningens portfölj- eller koffertmodell,

vilken innebär att staten lägger över pengar och beslut på regionerna.

Efter en god folkhögskolelunch tillsammans med skolans elever och personal var det dags för skolchefen på Södra Vätterbygden Anders Andersson att visa sin skola och bjuda på ett gediget kulturprogram om skalden Gustaf Fröding. En rundvandring utgick från Månnsalen, som tillsammans med många övriga byggnationer på skolan ritats av en av vår tids främsta arkitekter Carl Nyrén. Veteranerna förärades en jubileumsbok från skolans 90-årsjubileum 2009, som berättar om en mycket intressant historia i folkbildningens tjänst.

Så var det dags för Anders Andersson, som också är operasångare, att i ord och ton berätta om Gustaf Fröding, som ju avled för 100 år sedan. Han kallade sitt kåseri "Guitarr och dragharmonika", som var titeln på Frödings debutverk. Det visade sig att Anders som värmlänning behärskade språket i skaldens "Räggler å paschaser" och att han också kunde framföra de mera finstämda dikterna, även de tonsatta, som han sjöng till eget pianoackompanjemang.

Lena Skördeman från veteranföreningen berättade därefter om föreningen och dess arbete. Per-Olof Örn och Håkan Söderlund med förflutet som rektorer på SVF och i Mullsjö hade planerat regionträffen och de fick nu i uppgift att samla intresserade veteraner från Västverige till ett nytt möte våren 2012, vilket det visade sig finnas ett stort intresse för bland dagens deltagare.

Lars Hjertén

Lunnevad i ramplyuset

Lunnevads folkhögskola i Östergötland är en av de tre första svenska folkhögskolor som startade 1868, men kanske inte så känd som pionjärskola jämfört med Hvilan och Önnestad i Skåne. Ändå hade den östgötske riksdagsmannen Jonas Andersson företagit den långa resan till Danmark och J.F.S Grundtvig för att riktigt ta reda på vad folkhögskola kunde vara. Så blev också Lunnevad under lång tid inlemmad i nordisk tradition, det borjade förmodligen några av 1800-talets rektorer på skolan för, P. A. Gödecke och Herman Odhner, kända profiler som såg till att man sjöng Grundtvigs sånger och förmedlade "livsupplysning" samtidigt med praktiska läroämnena.

I denna traditionsrika miljö förlade Folkhögskolans Veteranförenings östra region sin höstträff den 18 oktober, nu med tonvikt på dagens skola. Både skolans förre rektor Sten Fällström och nuvarande Anders Ekstrand hade mycket att berätta och visa upp: den

svenska folkhögskolans första musiklinje t ex, fortfarande högst levande med klassiskt, jazz och folkmusik på schemat. Vi fick förmånen att lyssna till en ung violinists skickliga tolkning av ett Mozartstycke. Konstlinjen är också imponerande med rejäla utrymmen för mångfaldigt skapande. Med ytterligare kurser och verksamheter tillagda fyller skolan väl sina många byggnader och inte minst sitt internat med 100 studerande!

I veteranträffen deltog 12 lärare och rektorer i folkhögskolevärlden, där några kände varann väl från sitt gemensamma SFHL-distrikt 5 (även kallat HJÖS), men träffen gav också nya bekantskaper med kollegor från så avlägsna trakter som Västergötland och Västmanland. Lena Skördeman och Jörgen Håkansson från Veteranföreningens styrelse arrangerade det välkomna tillfället att ta del av en intressant skola och lysa upp höstruset i glada vänners lag!

Monica Roselius

Boka in tisdagen den 24 april 2012 redan nu!

HJÖS-gruppen inbjuder till regional vårträff på Fellingsbro folkhögskola detta datum. Vi besöker en landstingskola som i stor utsträckning vänder sig till personer med funktionsnedsättning. Parallellt har skolan yrkesutbildningar inom området. Därutöver bedrivs intressanta samarbetsprojekt med skolor i Tanzania, Ryssland (Novgorod) och Holland. Alla medlemmar är välkomna!

Vi återkommer med ytterligare information i nästa nummer av medlemsbladet!

Jörgen Håkansson

Resa till Centraleuropas hjärta

I förra tidskriften tog jag upp tanken att göra en resa till Habsburgs hjärta (Wien och Prag). Då en sådan resa skulle bli kostsam föreslår jag att vi begränsar oss till en stad förslagsvis Wien under hösten 2012. I dagsläget handlar det om att utröna vilka som vore intresserad av en sådan resa.

Skicka gärna ett mail till paul.reichberg@folkbildning.net eller ring till 070-6738564

NU är det dags

att betala medlemsavgiften för 2012!

150 kr till plusgirot 400 28 34- 2

- ◆ För denna medlemsavgift får Du:
 - ◆ Fyra nummer av Folkhögskoleveteranen
 - ◆ Inbjudan till regionala träffar
 - ◆ Erbjudande att delta i resor
 - ◆ Ett nätverk med fokhögskoleveteraner
 - ◆ Seminarier

Skriv namn, adress, telefon och e-postadress

Betalar Du via internetbank och inte får plats
med alla adressuppgifter så maila dessa till
britt-marie.danestig@comhem.se

PS. Kolla med Dina folkhögskolevänner
ÄR de medlemmar? Värva dem!

 POSTGIROT SVERIGE Meddelande till betalningsmottagaren	INBETALNING/GIRERING A Kod 1	
	Till postgirokonto 400 28 34 - 2	
	Betalningsmottagare (endast namn) Folkhögskolans Veteranförening	
	Avsändare (Namn och postadress)	
Meddelande kan ej lämnas på baksidan Från postgiro-/personkonto (vid girering)	Svenska kronor öre 150.00	
#	#	#04#